

SASTAMALA GREGORIANA
16.7.2022 klo 19.00
Sastamalan Pyhän Marian kirkko

IN BRUGIS

La Morra (CH)

Doron Schleifer – laulu | voice

Corina Marti - nokkahuilu & clavisimbalum | recorder & clavisimbalum

Michał Gondko – luuttu | plectrum lute

Vojtěch Jakl – fiideli | fiddle

David Hatcher – fiideli | fiddle

Alta Bellezza (CH)

Hanna Geisel - skalmelijat & säkkipilli | shawms & bagpipe

Ann Allen – skalmelijat | shawms

Nathaniel Wood - vetotrumpetti & pasuuna | slide trumpet & sackbut

*Tervetuloa elämysten matkalle Sastamala Gregorianaan!
Pyhän Marian kirkon akustiikka on ainutlaatuinen ja täällä voit kuulla
menneisyyden äänen. Tämän vuoksi pyydämme, että esityksen aikana ei kuvata,
nauhoiteta tai käytetä matkapuhelinta.*

*Welcome to experience the magic of Sastamala Gregoriana!
The acoustics of St. Mary's Church are unique and here you can hear
the echoes from the past. Therefore, we kindly ask you to switch off your mobile phone.
Recording or photography during the concert is not allowed.*

Musiikin virrassa mukana

Parempi painettuna
VAMMASPAINO

IN BRUGIS

Pastourelle en un vergier (Pierre Fontaine, c1380-c1450)
Comes Flandrie / Rector creatorum / In cimbalis (anonymous)

En attendant esperance (Jacomi de Senleches, fl 1382–3)
Jour à jour la vie (anonymous, favorite song of Count Louis de Male, † 1384)
Asperance (anonymous)

Amours merchi (Gilles de Binche dit Binchois, c1400-1460)
Vaylle que vaylle (Jacobus Coutreman, † ?Bruges, 1432)
J'aime bien celuy (Pierre Fontaine)

Dança amorosa (anonymous)
De ce que fol pense (Pierre des Molins, fl mid-14th century)
Aux ce bon jour de la bone estren (anonymous)

Agnus Dei (Jacobus de Clibano, fl 1430–50)
Ach Vlaendere vrie (Thomas Fabri, fl c1400–15)

--- — VÄLIAIKA | INTERMISSION | 20 MIN — ---

Fanfare
Souvent mes pas (bassedanse, Zorzi Trombetta Manuscript, arr. H. Geisel)

Qui veult mesdire (Binchois, arr. anonymous, Buxheimer Orgelbuch)
Triste plaisir et douloureuse joye (Binchois)
Mesdisans m'ont cuidié desfaire (Binchois)

Qu'en puis je mais (anonymous, Zorzi Trombetta Manuscript)
Venise (bassedanse, Brussels Bassedanse Manuscript, arr. H. Geisel)

La portingaloise (bassedanse, Brussels Bassedanse Manuscript, arr. M. Gondko)
Nos amys, vous vous abusés (Adrien Basin, † after 1498)
La danse de Cleves (bassedanse, Brussels Bassedanse Manuscript, arr. M. Gondko)

'An old song': Tandernaken op den Rijn (anonymous, Een schoon liedekensboeck, 1544)
Tandernaken (Jacob Obrecht, 1457/8-1505)

IN BRUGIS

Länsi-Flanderin pääkaupunki Brugge (ransk. Bruges, latinaksi Brugis) oli 1200-luvulta lähtien yksi Pohjois-Euroopan tärkeimmistä kauppakeskuksista; kooltaan (n. 35 000 asukasta) se oli verrattavissa 1300-luvun Kölniin ja Lontooseen. 1400-luvulle tultaessa siitä oli muotoutunut Burgundin herttuakunnan aatelisten suosima asuinsija. Kukoistava kaupallinen keskus, jossa ihmisiä ympäri maailmaa tulee ja menee, loi pohjan sille, että Bruggesta tuli luonnollisesti paikka, jossa erilaista hienoa musiikkia pystyi kuulemaan ja jakamaan. Polyfonisen musiikin esittämisellä on Bruggessa pitkä perinne: St Donatianin kirkossa säilytettävissä kirjoituksissa on olemassa varhaisimpia tietoja polyfonisesta musiikista ja maininta uruista jo vuodelta 1127; vuonna 1377 mainitaan *liber motetorum*; vuonna 1421 alettiin pitää päivittäinen moniääninen *Pyhää Mariaa kunnioittava messu*; myös useiden säveltäjien, mukaan lukien Binchois ja Du Fay, messuja esitettiin säveltäjien itse ollessa fyysisesti muualla, *in absentia*. Myös muut kirkot sekä niiden veljeskunnat ja yksityiset säätiöt vaikuttivat Bruggen monipuoliseen musiikkimaisemaan, kuten Neitsyt Marian kirkko, jota Burgundin herttuat pitivät hovikappelinään.

Mutta musiikki ei rajoittunut pelkästään kirkkoon. Edellä mainittu burgundilainen hovi oli usein Bruggessa musiikillisen henkilöstönsä, hovimuusikkojen kanssa, johon kuului sekä laulajia että puhaltimia ja kielisoittimia varustautuneita muusikoita. Jo vuonna 1310 ja useammin vuosina 1331–1332 Bruggessa työskenteli neljä tai viisi kaupunkimuusikkoa, jotka esiintyivät suurelle yleisölle tilaisuuksissa. Erilaisten kaupungin äänien, vokaali- ja soitinmusiikin luoma "musiikillinen kudelman" oli tärkeä osa kokoontumisia, kuten Kultaisen taljan ritarikunnan tilaisuuksia sekä Kaarle Rohkean ja Margaretin Yorkin häitä, jotka vietettiin Bruggessa. Näin rikasta ja runsasta vauraan kaupungin musiikkimenneisyyttä voi tuskin palauttaa yhden konserttiohjelman rajoissa. Onneksi yleisö voi kuulla ja nauttia Bruggeen liittyvää pyhää, sakraalia musiikkia muissa tämän vuoden Sastamala Gregorianan konserteissa.

Vastapainona La Morra ja Alta Bellezza yhdistävät voimansa tarjotakseen välähdyksiä Bruggen maallisesta musiikkikulttuurista. Perinteisen myöhäiskeskiaikaisen *altan* ("korkea" tarkoittaa kovaa musiikkia) ja *bassan* ("matala" tarkoittaa pehmeää musiikkia) välisessä vastakkainasettelussa seuraamme hovimuusikkojen jalanjäljissä heidän matkaansa julkisista tiloista (ei ollut harvinaista, että he soittivat motetteja tuolloin paikalla olleille), ruokasalien ja aatelisten juhlasalien kautta (joissa ennen kaikkea tarjottaisiin viihdettä ja tanssimusiikkia) intiimimpiin ympäristöihin, joissa herkkää ihmisääntä säestävät kielisoittimet ja puhallinten pehmeä sointi (jota pidettiin sopivimpana ja arvostetuimpana musiikin lajina).

Nimettömän seremoniallisen motetin *Comes Flandrie / Rector creatorum / In cimbalis* teksti viittaa Flanderin kreivin Louis de Malen voittoon kapinaa vastaan ja mainitsee Bruggen "Louis'n kaupunkina". Muuten, kyseinen kreivi nousee esiin myös tuntemattoman säveltäjän *rondeau'n Jour a jour la vie* yhteydessä, jonka tekijäksi mainitaan yhdessä lähteessä "Flanderin kreivi" (mikä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita hänen olleen sen säveltäjä).

Nimettyjä säveltäjiä, joilla on linkkejä Bruggeen ja säilyneisiin teoksiin, ovat muun muassa Jacobus Coutreman, Thomas Fabri, Jacobus de Clibano, Adrien Basin ja ennen kaikkea Jacob Obrecht. Useimmilla heistä oli yhteyksiä Bruggen kirkkoihin, erityisesti St Donatianiin, ja heidän musiikkiaan esitettiin erityisesti tässä kirkossa. Kuuluisa burgundilainen hovisäveltäjä Gilles de Binche, joka tunnetaan paremmin nimellä Binchois, piti *canon prebendin* (tosin ilman läsnäolovelvollisuuttaan) St Donatianissa. Hänen on täytynyt vierailta kaupungissa useaan otteeseen. Hänen laulujaan, joista tieto levisi ranskankielisiltä alueilta saksan- ja italiankieliseen maailmaan, on täytynyt kuulla myös Bruggessa, samoin kuin hänen burgundilaisen kappelin kollegoiden (kuten Pierre Fontainen) teoksia.

Aikalaislähteet, kuten erilaiset koodeksit ja käsikirjoitukset, tarjoavat välähdyksiä ammattilaisinstrumentalistien esittämään ohjelmistoon. Niin kutsuttu *Brussels Bassedanse* -käsikirjoitus on kuuluisa ulkonäöstään (musiikkia, joka on kopioitu kultaisella musteella mustalle pergamentille), on kokoelma tanssimusiikkia. Niin sanottu *Zorzi Trombetta* -käsikirjoitus on nimetty omistajansa mukaan. Hän matkusti kaleerilla ja esiintyi muutaman seuralaisen kanssa häissä ja muissa seremonioissa Adrianmeren rannikolla ja matkusti jopa Sandwichiin ja Bruggeen. Epäviralliseen taskukirjaansa hän nuotinsi sävellyksiään vain vähän. Kuulolla opittujen kappaleiden lisäksi hän olisi kollegoineen yleisen käytännön mukaisesti improvisoinut perusmelodian (tenorin) tai säveltänyt siihen valmiiksi omia sävelkulkujaan ja melodioitaan. Meillä nykyajan kiertävillä muusikoilla on mahdollisuus seurata ja noudattaa heidän esimerkkiään: esillä olevassa ohjelmassa kuullaan useita yrityksiä tanssimusiikin rekonstruoinniseksi.

IN BRUGIS

Since the 13th century the west-Flemish city of Bruges (or Brugge in Dutch) was one of the most important trading centers of northern Europe; in size (c35,000 inhabitants) it was comparable with Cologne and London in the 14th century. Then and in the 15th century it was a favourite residence of the dukes of Burgundy.

A thriving commercial hub with international visitors coming and going, it naturally became a place where fine music of different kinds could be heard and shared. Performance of polyphonic music had a tradition here: the earliest records of polyphony, mentioning an organ, in the city's oldest chapter — St Donatian — date from as early as 1127; in 1377, a *liber motetorum* of 1377 is mentioned; in 1421 a daily polyphonic Marian mass was established; lastly, several composers, including Binchois and Du Fay, held canon prebends *in absentia*. Other churches, as well as confraternities and private foundations in them, also contributed to Bruges' varied musical landscape, notably the church of Our Lady, which the dukes of Burgundy considered their court chapel.

But music was not confined to the church. The aforementioned Burgundian court was often in Bruges with its musical personnel, which included singers and players of wind and stringed instruments. As early as 1310 and more regularly from 1331–2, Bruges employed four or five town musicians who performed for the general public on certain occasions. The sound of voices and instruments also accompanied important gatherings such as that of the Order of the Golden Fleece and the wedding of Charles the Bold and Margaret of York in Bruges. Such rich musical past of a prosperous city can hardly be brought back within the limits of a single concert programme. Fortunately, the public will be able to hear and appreciate some of the sacred music connected with Bruges in other concerts of this year's edition of *Sastamala Gregoriana*.

As a counterweight, *La Morra* and *Alta Bellezza* join forces to provide glimpses of Bruges' secular musical culture. Building upon the traditional late-medieval juxtaposition of *alta* ('high', meaning loud) and *bassa* ('low', meaning soft) instrumentation, we follow the footsteps of the minstrels as they pass from the public spaces (where it wasn't uncommon for them to play motets for the gathered bystanders), through the dining halls and ballrooms of nobility (where, above all, they would provide entertainment and dance music), to more intimate settings (where the delicate sound of a human voice accompanied by stringed instruments and soft winds was most fitting and appreciated).

The text of the anonymous ceremonial motet *Comes Flandrie / Rector creatorum / In cimbalis* alludes to the victory of Louis de Male, Count of Flanders, against rebellion, mentioning Bruges as 'the city of Louis'. Incidentally, the Count also surfaces in connection with the anonymous rondeau *Jour a jour la vie*, which in one source appears with a remark 'of the Count of Flanders' (which does not necessarily imply his authorship, however).

Named composers with links to Bruges and surviving works include — among many others — Jacobus Coutreman, Thomas Fabri, Jacobus de Clibano, Adrien Basin and, above all, Jacob Obrecht. Most of them had links to Bruges churches, especially St Donatian and had their music performed here. The famous Burgundian court composer Gilles de Binche, better known as Binchois, held a canon prebend (albeit without duty of presence) at St Donatian and must have visited the city on many occasions. His songs, the knowledge of which spilled from the francophone into German- and Italian-speaking world, must have also been heard in Bruges, along with the works of his colleagues in the Burgundian chapel (such as Pierre Fontaine).

Manuscript sources provide glimpses of repertoire performed by professional instrumentalists. The so-called 'Brussels Bassedanse Manuscript', famous for its appearance (music copied with golden ink on a black parchment), is a collection of dance music. The so-called 'Zorzi Trombetta Manuscript' is named after its owner, a real professional wind player. He travelled on a galley and performed with a few companions for weddings and other ceremonies along the Adriatic coast, and even travelled as far as Sandwich and Bruges. In his informal pocket-book he notated the music in a rudimentary manner only. In addition to pieces he learned by ear, in line with the common practice, he and his colleagues would have improvised upon the fundamental melody (*tenor*), or pre-composed his own settings upon it. Present-day minstrels can and do follow their example: several attempts at reconstructing dance music can be heard in the present programme.

Michał Gondko